

Дудник Т.І.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Г.А.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСІБ, ЩО НЕ ДОСЯГЛИ ЧОТИРНАДЦЯТИРІЧНОГО ВІКУ

Завжди вважалося, що пора дитинства є найкращою за весь період життя людини. Це час, коли ще не виникає якихось важливих турбот, коли можна бавитися, капризувати і насолоджуватися батьківською турботою. Безперечно, в дитинстві кожен хоч раз, але обмірковував, як це бути дорослим. “Мабуть, коли я виросту, то зможу робити стільки речей, які зараз мені не дозволяє мама”, - можна почути від дошкільнят та школярів молодших класів. Можливо це і є причиною того, що певний відсоток малолітніх дітей “дорослішають” завчасно. І мова йде не про планування свого майбутнього, а про їхню роль як суб’єктів кримінальних правопорушень.

У своїй роботі ми звернемо увагу на участь неповнолітніх осіб, а саме осіб, що не досягли 14-річного віку, в протиправно кримінальних діяннях та особливості їх кримінальної відповідальності. Хоч вік до 14 років і не є найкриміногеннішим віком, але не варто забувати про цю категорію осіб. Адже саме цей період є моментом початку як фізичного, так і психологічного дорослішання, коли закладаються основи політичної, економічної, соціальної поведінки. Варто було б сказати про схильність в цей період підлітків до будь-якого впливу, нездатність усвідомлювати протиправність своїх дій, неможливість протистояння культу насильства та жорстокості в сім’ї, в школі та інші не менш важливі чинники.

Якщо взяти до уваги все, що ми навели зверху, то стає зрозуміло, яким способом і в якій мірі варто обирати покарання за вчинене неповнолітньою особою суспільно небезпечного діяння. Особи у віці до 14 років не можуть бути суб’єктами кримінального правопорушення, оскільки не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність. Тож, відповідно до 2 частини статті 97 Кримінального кодексу України до особи, яка до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, звільняється від відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру[1].

Можна погодитися з думкою науковця Сливки І.Ю. про те, що кримінальної відповідальності батьків за злочини, скоєні малолітніми та неповнолітніми законом не передбачено. Але батьки несуть цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну малолітніми та неповнолітніми дітьми, у тому числі і заподіяну у результаті злочину[2].

В додаток до думки Сливки І.Ю. ми вважаємо справедливим твердження Дунай М. про те, що збиток, заподіяний особою, яка не досягла чотирнадцяти років, відшкодовується її батьками (або особами, що їх замінюють), - якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою. Якщо збиток, заподіяний спільними діями кількох малолітніх осіб, то він відшкодовується їхніми батьками (особами, що їх замінюють) в частці, яка визначається за домовленістю між ними або за рішенням суду [3].

Також згідно з 2 частиною статті 105 Кримінального кодексу України до неповнолітніх, в нашому випадку осіб, які не досягли 14-річного віку, суд застосовує такі примусові заходи виховного характеру:

- 1) застереження;
- 2) обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього;
- 3) передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання[4].

Як підтвердження відповідності тексту закону і рішень суду, наводимо приклад судової ухвали, суб'єктом якої є особа, що після досягнення одинадцятирічного віку і до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ч. 3 ст. 297 КК України, тобто наруга над могилою, вчинена за попередньою змовою групою осіб, з хуліганських мотивів. Пізніше на судовому засіданні підліток свою вину в скоєнні суспільно-небезпечного діяння визнав повністю, щиро розкався та пояснив, що дійсно за попередньою змовою з неповнолітнім вчинив наругу над могилами після вживання наркотичних засобів уперше. Пізніше вислухавши учасників судового розгляду, дослідивши наявні у матеріалах кримінальної справи докази, суд визнає, що вище вказане суспільно-небезпечне діяння дійсно мало місце та його було вчинено з вини неповнолітніх осіб, які вчинили вказане діяння після досягнення одинадцятирічного віку і до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. З огляду на це суд ухвалив рішення застосувати до особи, яка не досягла чотирнадцятирічного віку, примусовий захід виховного характеру - обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки підлітка, заборонивши перебування останнього у громадських місцях в період з 19 години 00 хвилин до 07 години 00 хвилин терміном на один рік [5].

Тут ми бачимо, що суд прийняв ухвалу без призначення неповнолітній особі кримінальної покарання, посилаючись на недосягнення ним віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність.

Отже, особи, що не досягли віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, за суспільно-небезпечні діяння, вчинені ними, не будуть притягнені до кримінального покарання. До них лише можуть застосовуватися примусові заходи - виховного характеру.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001р. №2341-III (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n606>

2.Сливка І.Ю. Кримінальна відповідальність неповнолітніх. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/45june2020/20.pdf>

3. Дунай Марія Правопорушення і злочини дітей: кримінальна та адміністративна відповідальність дітей та їх батьків. URL: <https://protocol.ua/ua/pravoporushenya-i-zlochynu-ditey/>

4.Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001р. №2341-III (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n649>

5. Ухвала Катеринопільського районного суду від 23 липня 2019 р. Єдиний державний реєстр судових рішень.URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83193451>